או לאחד מבני חבורה ועד שיהא עמו בעזרה ר' יוחנן אמר אע"פ שאין עמו בעזרה במאי קמיפלגי אילימא בעל בסמוך קמיפלגי דרבי שמעון בן לקיש סבר על בסמוך ורבי יוחנן סבר לא בעינן על בסמוך והא איפלגו בה חדא זימנא דתנן השוחט תודה לפנים ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם מאי חוץ לחומה רבי יוחנן אמר חוץ לחומת בית פאגי אבל חוץ לחומת העזרה קדיש ולא בעינן על בסמוך רבי שמעון בן לקיש אמר אפילו חוץ לחומת עזרה לא קדיש אלמא בעינן על בסמוך אלא בהתראת ספק קמיפלגי בהא נמי הא פליגי בה חדא זימנא דאיתמר שבועה שאוכל ככר זו היום ועבר היום ולא אכלה ר' יוחנן ור"ש בן לקיש דאמרי תרווייהו אינו לוקה רבי יוחנן אמר אינו לוקה משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו אבל התראת ספק שמה התראה ור"ש בן לקיש אמר אינו לוקה משום דהוה ליה התראת ספק והתראת ספק לא שמה התראה אבל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו אמרי לעולם בעל בסמוך קא מיפלגי וצריכא דאי איפליגו לענין חמץ הוה אמינא בההוא הוא דקאמר רבי יוחנן דלא בעינן על בסמוך משום דאיסור הוא וכל היכא דאיתיה איתיה אבל לענין מקדש לחם לא קדיש אלא בפנים אימא מודה ליה לר"ש בן לקיש דבעינן על בסמוך דאי איתיה גואי קדיש אי לא לא קדיש מידי דהוה אכלי שרת צריכא ואי אשמעינן לענין מקדש לחם ה"א בהך קאמר ר"ש בן לקיש דבעינן על בסמוך דאי איתיה גואי קדיש אי לא לא קדיש אבל לענין חמץ מודה ליה לרבי יוחנן דלא בעינן על בסמוך דאיסורא הוא וכל היכא דאיתיה איתיה צריכא בעא מיניה רב אושעיא מרבי אמי אין לו לשוחט ויש לו לאחד מבני חבורה מהו אמר ליה מי כתיב לא תשחט על חמצך [1]לא תשחט על חמץ כתיב אמר ליה אי הכי אפילו לאחד בסוף העולם נמי אמר ליה אמר קרא לא תשחט ולא ילין לא תשחט על חמץ הנך דקיימי עליה משום לא ילין אמר רב פפא הילכך כהן המקטיר את החלב עובר בלא תעשה הואיל וישנו בכלל הלנת אמורין תניא כוותיה דרב פפא השוחט את הפסח על החמץ עובר בל"ת אימתי בזמן שהוא לשוחט או לזורק או לאחד מבני חבורה היה לאחד בסוף העולם אין זקוק לו ואחד השוחט ואחד הזורק ואחד המקטיר חייב אבל המולק את העוף בארבעה עשר אינו עובר בלא כלום ורמינהי השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה ר' יהודה אומר אף התמיד אמרו לו לא אמרו אלא בפסח בלבד אימתי בזמן שיש לשוחט או לזורק או לאחד מבני חבורה היה לאחד בסוף העולם אין זקוק לו ואחד השוחט ואחד הזורק ואחד המולק ואחד המזה חייב אבל הקומץ את המנחה אינו עובר בלא תעשה המקטיר את האימורין אינו עובר
קשיא

בעל בסמוך. כל היכא דכתיב על משמע בסמוך והכא על חמץ כתיב) כמו ועליו מטה מנשה (במדבר ב): **בפנים.** בעזרה: לחמי תודה משהוקדשו בפה קדשו קדושת דמים ליאסר באכילה ובהנאה אבל לא קדשו קדושת הגוף ואם נטמאו נפדין ויוצאין לחולין ושחיטת הזבח מקדשתן לגופן להיות נפסלין בטבול יום ובמגע מחוסר כפורים ובלינה ואם נטמאו ישרפו כדכתיב) על זבח התודה חלות ואמר מר במנחות) קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קרוי קרבן אלא בזביחה: **לא קדש הלחם.** קדושת הגוף: **בית פאגי.** היינו מקום חילון שבירושלים. התם הוא דחוץ לחומת בית פאגי חוץ לירושלים הוא ואינו מקום אכילת קדשים קלים ואם יצאו שם נפסלין התם ודאי לא מקדשא ליה שחיטה אבל אי חוץ לחומת עזרה קאי אע"ג דלאו גבי זבח קאי בשעת זביחה הואיל ובמקום הכשירו היה עומד שפיר דמי ולא בעינן על בסמוך: **אלא.** הכא גבי חמץ: **בהתראת ספק קא מיפלגי.** דמלקות ליתא אלא בהתראה וכי מתרינן ביה לא תשחט על החמץ אי חזינן חמץ גביה ומתרין ביה הויא התראת ודאי ואי לא התראת ספק היא ואפילו אשתכח דהוה ליה בביתיה כיון דאנן לא הוי ידעינן לאו התראה היא ורבי יוחנן סבר התראת ספק שמה התראה ואי אישתכח דהוה ליה מיחייב: **פטור ממלקות.** דלא תשא: **התראת ספק.** וכי מתרינן ביה אכלהו היום פן תעבור על השבועה שמא יעבור שמא לא יעבור על התראתנו דעדיין יש שהות ביום: **וצריכי.** לאיפלוגי בחמץ ובלחמי תודה: **מידי דהוה אכלי שרת.** דמקדשי לגופה כדכתיב) כל הנוגע בהם יקדש ואין מקדשין אלא הנכנס לתוכן: **רב אושעיא.** הא דפשיטא לר"ל לעיל הוא מיבעיא ליה: **אפי' לאחד בסוף העולם.** שאינו מבני חבורה נמי אם ישנו עמו בעזרה יעבור השוחט הזה עליו אם התרו בו: כל בני חבורה בכלל לא ילין מן הבשר הן בכל תותירו: **לא תשחט ולא ילין.** בחד קרא נינהו: **המקטיר את החלב.** של פסח על החמץ שיש לו בשעת הקטרה אי לא היה לא' מבני חבורה חמץ בשעת שחיטה ויש לו לכהן המקטיר בשעת הקטרה עובר הוא. ואע"ג דלא כתיב אלא לא תשחט וזריקה מתרביא במכילתא) מדם אתיא נמי הקטרה מדסמכיה ללא ילין כל שישנו בעבודה שלהן באזהרת הלנה ישנו נמי באזהרת חמץ הילכך מקטיר נמי עובר: **הואיל וישנו בהלנת אמורין.** דכתיב בהו נמי) לא ילין חלב חגי: **אבל המולק את העוף.** של מחוסר כיפורים דאמרן בפירקין (דף נט.) דכשר להקרבה אחר התמיד שהוא זמן שחיטת פסח אינו עובר עליו משום לא תשחט על חמץ ולקמן [סד.] מוקי לה כר"ש דמחייב נמי אשאר זבחים במועד והכא טעמ' לפוטרה משום די"ד לא מיחייב עליה אשאר זבחים. ועוף דנקט לאו דוקא אלא משום דאין דרך לשחוט שום קרבן בזמן שחיטת פסח דהיינו אחר חלות אלא קרבן של מחוסר כיפורים כדי שיאכל פסחו לערב ורובייהו עוף מייתין זב וזבה ויולדת אפי' עשירים ומצורע עני) : **אחד השוחט.** את הפסח ואחד הזורק את דמו ואחד המולק חטאת העוף דמחוסר כיפורים: **ואחד המזה.** מדמה כדכתיב) והזה מדם החטאת וגו' ובחטאת העוף קאי. והך סיפא דמשמע דעובר אף אשאר קרבנות רמי לקמן) ארישא דקתני לא אמרו אלא פסח בלבד: **אבל הקומץ מנחה.** במועד על החמץ: **אינו עובר.** דקמילה ודאי לאו שחיטה היא: **המקטיר את האימורין.** בין פסח בי"ד בין במועד אשאר זבחים אינו עובר:
קשיא

או לאחד מבני חבורה. אומר ר"י דלא מיחייב בעל החמץ אלא השוחט והזורק דלא תשחט אמר רחמנא ועוד איך יתחייב לרבי יוחנן הא לאו שאין בו מעשה הוא: **לא אמרינן על בסמוך.** תימה דבפ' שתי הלחם (מנחות לז.) אמרינן דלכל הפחות בעינן על בסמוך דפליגי תנאי בבזיכי לבונה של לחם הפנים דאיכא למאן דאמר ונתת על המערכת על ממש ואיכא למאן דאמר על בסמוך וכן באלו נאמרין (סוטה לז.) פליגי בקרא דונתת את הברכה על הר גרזים אי על ממש אי בסמוך וי"ל דהתם סברא הוא דהוי בסמוך דהא בשעת הנחת הלחם היו מניחין אותם ובשעת סילוקו נקטרים וכן גבי הר גריזים סברא הוא דלכל הפחות סמוך בעינן דאי לאו הכי למאי כתביה וכן משמע בסמוך דהיכא דסברא הוא לא פליגי דקאמר אבל לענין מקדש אימא מודה ליה לריש לקיש:

התראת ספק לא שמה התראה. מתוך פ"ה משמע דלא הוי התראה משום כיון דלא ידעינן לאו התראה היא ולא נהירא לר"י דמה לנו אם ספק למתרה אלא שיהא ודאי למותרה דלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד ולשון הקונטרס נמי יש ליישב דה"ק כיון דאנן לא הוה ידעינן לאו התראה היא שיכול המותר' להכחישנו ולומר שוגג הייתי:

לאו שאין בו מעשה לוקין עליו כו'. מפורש בהשוכר את הפועלים (ב"מ צ:): **מידי דהוי אכלי שרת.** פי' בקונטרס דאין מקדשין אלא מה שבתוכן. וקשה מה שייך זה לשחיטת הזבח שלא יקדש אלא מה שבפנים לעזרה הילכך נראה לפרש מידי דהוה אכלי שרת שאין מקדשין מה שבתוכן אלא כשהן בעזרה וכן משמע בפרק המזבח מקדש (זבחים פח.) דקאמר כלי שרת אין מקדשין אלא מתוכן ואין מקדשין אלא בפנים וא"ת דתנן בלולב וערבה (סוכה מח:) כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהיה ממלא חבית של זהב שאינה מקודשת מערב שבת ופריך (שם מט:) ואמאי ניתי מקודשת א"ר זעירי קא סבר אין שיעור למים וכלי שרת מקדשין שלא מדעת פי' ואי מייתי מקודשת איפסיל להו בלינה והשתא אכתי נייתי מקודשת ויניחנה חוץ לעזרה דלא מיקדשה אלא בפנים וי"ל דטוב להביא שאינה מקודשת ויניחנה בפני' ממקודשת ויניחנה בחוץ:
הא

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פי"ב מה' פסולי מוקדשין הלכה טז:
לג ג מיי' פ"ד מהל' שבועות הלכה כ:
לד ד מיי' פט"ז מהל' סנהדרין הלכה ד סמג עשין קה:
לה ה מיי' פ"א מהל' ק"פ הלכה ה:

רבינו חננאל

או לאחד מבני חבורה ועד שיהא החמץ עמו בעזרה. ורבי יוחנן אמר אפילו אין עמו בעזרה חייב. ואמרינן בהאי פליגי, ריש לקיש סבר כיון דכתיב לא תשחט על חמץ, האי על משמע אצלו במקום שחיטה. ור' יוחנן סבר כיון דהוא אצלו ברשותו אפי' במקום רחוק כאלו בידו הוא, ועל קרינא ביה. ואמרינן למה הוצרכו לחלק על זה הרי נחלקין עליו במקום אחר, דתנן במנחות פרק התודה השוחט את התודה בפנים ולחמה בחוץ לחומה לא קדש הלחם, רבי יוחנן אמר חוץ לחומת בית פאגי במקום שאינו יכול לאכלו שם שהוא רחוק מירושלם וכתיב והקריב על זבח התודה חלות מצות וגו' וחומת בית פאגי רחוק הוא ונמצא זבח בלא לחם כי הוא במקום אחד והלחם במקום אחר, אבל לפנים מחומת בית פאגי שאוכלין שם קדשים קלים שפיר דמי כדגרסינן בענין החבוש בבית האסורין, אבל אי קאי לפנים מבית פאגי אפשר דמעיילי ליה להתם ואכיל. כן גם זה לחם התודה אם הוא בירושלים שהוא מקום אכילת קדשים קלים קדש הלחם דעל זבח קרינא ביה. **וריש לקיש אמר אפי'** חוץ לחומת עזרה לא קדש הלחם דבעינן לחם הסמוך לזבח באותו מקום שהוא. ופרקינן אלא רבי יוחנן וריש לקיש הכא **בהתראת ספק פליגי.** ריש לקיש אמר כשמתרין לשוחט זה לא תשחט על חמץ, שכל השוחט על חמץ לוקה, אם הוא החמץ עמו בעזרה נמצאת התראת ודאי, אבל אם אינו עמו חיישינן שמא נאכל או נשרף, נמצא המתרה מתרה אם לא הושבת אותו חמץ שהיה לך שראינוהו שם בחצרך, אלא אם הוא קיים עכשיו ואתה שוחט הפסח קודם השבתתו, אתה עובר בלאו. נמצאת זו התראת הספק דאיכא למימר דילמא אדם השביתו כבר. הלכך ספק הוא והתראת ספק כי האי גוונא אינה התראה. ור' יוחנן סבר התראה כי האי גוונא הויא התראה. ודבר זה מפורש באלו הן הלוקין ובענין השוחט אותו ואת בנו כו'. עוד הקשינו גם בזה חלקו במקום אחר, **דאיתמר שבועה שאוכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכלה רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו אינו לוקה** וריש לקיש אמר אינו לוקה מפני כשמתרין אותו בשעת שבועה אל תשבע שמא לא יזדמן לך לאכלה היום ונמצאת עובר על שבועתך הויא התראת ספק, כי יתכן לו לאכלה ויקיים שבועתו, וכי האי גוונא אינה התראה. רבי יוחנן אמר התראת ספק שמה התראה, אלא למה אינו לוקה, משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה, כי לא עשה מעשה כלום, אלא ישב ולא אכל, הנה לא עשה מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. **ואסיקנא לעולם בעל בסמוך פליגי,** והאי קאמרת הא איפלגו בה חדא זימנא, כלומר נתברר לנו דבריהם במקום אחד ומשם אנו יודעין כי כך דעתם בכל מקום. והילכתא כרבי יוחנן. אסיקנא צריכה לברר הכא והתם חלוקתם, דאי אשמעינן הכא וכו', ופשוטא היא. **בעא מיניה רבי אושעיא מרבי אמי אין לו** לשוחט חמץ כלל אבל יש לו לאחד מבני חבורה מהו. אמר ליה לא תשחט על חמץ ולא ילין קאמר רחמנא, כל מאן דאיתיה בלא ילין איתיה בלא תשחט. ודייק מינה רב פפא אפי' אם יש חמץ לכהן המקטיר את האמורין עובר הואיל ואיתיה בהלנת אימורין. **תניא כרב פפא השוחט את הפסח על החמץ עובר** בלאו כו' עד אחד השוחט ואחד הזורק ואחד המקטיר אבל המולק העוף על החמץ בי"ד אינו עובר. איני והתניא אחד השוחט ואחד הזורק ואחד המולק ואחד המזה עובר עליו בלאו אבל הקומץ המנחה והמקטיר את האימורין אינו עובר,

מסורת הש"ס

א) [סוטה לז. מנחות כז. סב. לח. סנהד' יג:], ב) מנחות עח: [מעילה ג:], ג) שבועות דף ג: ודף כא. מכות דף טו: תמורה דף ג:, ד) [מנחות עח:], ה) [תוספתא פ"ד ה"ד], ו) [שמות לד], ז) [ויקרא ז], ח) [דף עח:], ט) [שמות ל], י) [נ"ל אחר ד"ה לא תשחט], כ) בס"א: תותירו, והוא ד"א עם הקודם, ל) [משפטים פרשה כ], מ) [שמות כג], נ) [עי' רש"י לעיל נט. ד"ה הכא דקאמר ר"י], ס) [ויקרא ה], ע) [דף סד.], פ) [וע"ש תוספות ד"ה אלא],

תורה אור השלם

1. לֹא תִשְׁחַט עַל חָמֵץ דַּם זִבְחִי וְלֹא יָלִין לַבֹּקֶר זֶבַח חַג הַפָּסַח: שמות לד כה

גליון הש"ס

גמ' אף ע"פ שאין עמו בעזרה. עי' ר"ש פ"א מ"ח דכלים ולע"ג: רש"י ד"ה המקטיר וכו' וזריק' מתרבאי במכילתא. עי' יומא דף ס"ג ע"ב תד"ה זריקת דמים:

מוסף רש"י

ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם. דכתיב על זבח התודה חלות, ובעינן על בסמוך (מעילה ג:). **חוץ לחומת בית פאגי.** היינו חוץ לחומת הר הבית, אבל אם היו בהר הבית קדשו אע"פ שאין בעזרה (מנחות עח:) או: חוץ לחומת החיצונה בירושלים (שם מכת"י). **ולא בעינן על בסמוך.** אע"ג דכתיב והקריב על זבח התודה חלות, לא דרשינן על בסמוך שיהיה הלחם אצל התודה בשעת זביחה, ואיסור יוצא ליכא שהרי תודה ולחמה נאכלין בכל העיר (שם). **אפילו חוץ לחומת עזרה.** ואע"ג דהוי לפנים מחומת בית פאגי לא קדש (מנחות שם). **דאמרי תרווייהו אינו לוקה.** ומכל מקום חולקין בטעמו של דבר, טעמא דיהיב מר לא יהיב מר, ומר לית ליה טעמא דמר ולקמן מפרש פלוגתייהו (שבועות ג:). **משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה.** אבל משום התראת ספק לא הוה מפטר, דהתראת ספק שמה התראה (מכות טז.). **משום דהוה ליה התראת ספק.** ספק אם יעבור על התראה אם לאו, שיכול לומר עדיין יש לי שהות ביום, ואין המתרה יכול לכוין שיעבור היום בתוך כדי דבור של התראה (שבועות כא.) דאי אתרו ביה הזהר שתאכל הככר שנשבעת עליה, יכול לומר אין לי בית מיחוש בהתראה זו, דאכתי יש לי שהות, וכן כל היום כולו, ואפילו כי עבר היום יכול לומר שכוח הייתי ולא נזכרתי לא בשבועה ולא בהתראה ואינו לוקה (תמורה ג:) אבל משום לאו שאין בו מעשה לא הוה מפטר דקסבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו (מכות טז.).

קשיא מליקה אמליקה קשיא הקטרה אהקטרה ולטעמיך תיקשי לך היא גופא דקתני לא אמרו אלא בפסח בלבד והדר תני אחד השוחט ואחד הזורק ואחד המולק ואחד המזה אלא הא והא ר"ש מליקה אמליקה לא קשיא כאן בארבעה עשר כאן בחולו של מועד ואידי ואידי ר"ש היא הקטרה אהקטרה נמי לא קשיא תנאי היא דאיכא דמקיש הקטרה לשחיטה ואיכא מאן דלא מקיש: רבי יהודה אומר אף התמיד וכו': מאי טעמא דרבי יהודה אמר לך [1]זבחי זבח המיוחד לי ומאי ניהו תמיד: ר"ש אומר הפסח בארבעה עשר וכו': מ"ט דר"ש דכתיב זבחי זבחי תרי זמני קרי ביה זבח זבחיי למאי הלכתא פלגינהו רחמנא מהדדי ולא כתב זבחיי למימר בזמן דאיכא זבח לא מחייב אזבחיי בזמן דליכא זבח מחייב אזבחיי: ובמועד לשמו פטור וכו': טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור אמאי [א]פסח בשאר ימות השנה שלמים הוי [א]שמעת מינה פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה אמר ר' חייא בר גמדא נזרקה מפי חבורה ואמרו כגון שהיו בעלים טמאי מת ונדחין לפסח שני דסתמיה לשום פסח קאי: **מתני'** [ב]הפסח נשחט בשלש כתות שנאמר [2]ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל קהל ועדה וישראל [ג]נכנסה כת הראשונה נתמלאה העזרה נעלו דלתות העזרה [ד]תקעו הריעו ותקעו [ה]הכהנים עומדים שורות שורות ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב שורה שכולה כסף כסף ושורה שכולה זהב זהב לא היו מעורבין ולא היו לבזיכין שוליים שמא יניחום ויקרש הדם [ו]שחט ישראל וקבל הכהן נותנו לחבירו וחבירו לחבירו ומקבל את המלא ומחזיר את הריקן כהן הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד [ז]יצתה כת ראשונה ונכנסה כת שניה יצתה שניה נכנסה שלישית כמעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית [ח]קראו את ההלל אם גמרו שנו ואם שנו שלשו אע"פ שלא שלשו מימיהם ר' יהודה אומר [ג]מימיהם של כת שלישית לא הגיעו לאהבתי כי ישמע ה' מפני שעמה מועטין [ט]כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהכהנים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים ר' יהודה אומר [י]כוס היה ממלא מדם התערובת זרקו זריקה אחת על גבי המזבח ולא הודו לו חכמים [כ]כיצד תולין ומפשיטין אונקליות של ברזל היו קבועים בכתלים ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין כל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט [ה]מקלות דקים וחלקים היו שם מניח על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט ר"א אומר י"ד שחל

שחל

קשיא מליקה אמליקה. דס"ד בארבעה עשר קאמר וקתני דעבר אמליקה דומיא דשאר קרבנות ועוד דקא חשיב ליה כשחיטה: ה"ג **ולטעמיך תיקשי לך היא גופא דקתני רישא לא אמרו אלא פסח בלבד.** אבל אשאר קרבנות לא מחייב והדר תני אחד המולק ואחד המזה: **אלא הא והא.** תרוייהו הנך מתניתא רבי שמעון דמתני' דפטר אשאר קרבנות בארבעה עשר ומחייב עלייהו במועד: **מליקה אמליקה לא קשיא.** קמייתא דפטר בארבעה עשר קאי כדתני בה בהדיא ותנא עוף והוא הדין לשאר זבחים אלא משום דאורחיה לעכוביה בו ביום אחר התמיד נקט ליה ורישא דמתניתא בתרייתא דקתני נמי לא אמרו אלא פסח בלבד רבי שמעון אמרה ובארבעה עשר קאי ואחד השוחט כו' דסיפא בחולו של מועד קאמר ואשמעינן חיובא לזורק ולמולק כשוחט דלא תימא שחיטה דווקא: **תנאי היא.** הני תרתי סתמי תנאי היא ואליבא דרבי שמעון מר מקיש הקטרה לעבודת הדם הואיל וישנו בהלנת אימורין ומר לית ליה הא היקישא דשחיטה קאמר רחמנא וזריקה דמתרביא בהדיא מדם זבחי אבל הקטרה לא: **זבחי זבחי תרי זימני.** תרי קראי כתיבי שקיל י' דחד מינייהו ושדי אאידך וקרי ביה זבח דהיינו פסח וקרי ביה זבחיי לשאר זבחים: **ואמאי פלגינהו רחמנא.** ולא כתב זבחיי בחד קרא והכל במשמע בין בפסח בין בשאר זבחים: **לומר לך בזמן דאיכא זבח.** דהיינו פסח בארבעה עשר לא מחייב אשאר זבחים: **הא סתמא פטור.** מלא תשחט דאמרינן כל כמה דלא עקר שם פסח מיניה הוא פסח ושחטו בשאר ימות השנה ופסול ושחיטה שאינה ראויה היא: **בעי עקירה.** ולא אמרינן סתמיה שלמים הוא ולשון בעיא הוא כלומר פשטינן לה מהכא או לא: **מפי חבורה.** כולם הודו בדבר זה לאוקומי מתני' דמשמע דבעי למעקר שם פסח מיניה כגון שהיו בעליו טמאין בארבעה עשר דסתמיה לשם פסח שני קאי מש"ה בעי עקירה: **מתני' הפסח נשחט בשלש כיתות.** פסחי צבור בין שהצבור מועטין ויכולין ליכנס כולן בבת אחת מצוה ליחלק לשלש כיתות זו אחר זו: **בזיכי זהב ובזיכי כסף.** כפות גדולות לקבל בהן הדם: **שכולה כסף כו'.** בגמ'[ו] מפרש טעמא: **ולא היו לבזיכין שוליים.** רחבין מלמטה אלא חדין תחתיהם כדי שלא יוכלו ליישב על הקרקע: **שמא יניחום.** כהנים על גבי קרקע עד שיקבלו דם אחר מחמת שהן מרובין וישכחום ויקרוש הדם ולא יהא ראוי לזרוק: **שחט ישראל.** אם ירצה שהשחיטה כשירה בזרים בכל הקרבנות: **וקיבל כהן.** הדם בבזך מצואר הטלה: **נותנו לחבירו.** שהרי בשורה הן עומדים עד המזבח: **מקבל את המלא.** מיד הנותנו לו ומחזיר את הריקן שחזר אליו מיד כהן הזורק: **זריקה אחת.** בבזך עצמו זורק ולא מתנה באצבע שאין לך קרבן טעון אצבע אלא חטאת לבדה כדכתיב [ויקרא ד] באצבעו: **כנגד היסוד.** ברוחות שבמזבח שהיה יסוד תחתיהן וזורק לזקיפתו של מזבח והוא נופל ליסוד. ולפי שאין היסוד מקיף את המזבח אלא את הצפון ואת המערב כדתנן במסכת מדות (פ"ג משנה א) לכך הוצרך לומר כנגד היסוד: **כך מעשה השניה ושלישית.** הכל כאשר אמרנו: **קראו את ההלל.** אכל כיתות קאי: **אם גמרו שנו.** כשהיו מתחילין לשחוט מתחילין לקרות ואם רבו הפסחים ומשך זמן שחיטתן עד שגמרו ועדיין רבים שוחטין חוזרין וקורין שניה: **ואם שנו.** ועדיין לא גמרה שחיטת פסחי אותה הכת שילשו וכן השניה וכן השלישית ואע"פ שלא אירע מעולם שילשו לפי שהיו שם כהנים מרובין ומהירין במלאכתן: **לא הגיעו לאהבתי.** אפילו פעם ראשון: **אלא שהכהנים מדיחין העזרה.** שאמת המים מהלכת בעזרה וכשהן רוצין להדיח העזרה פוקקין את נקב יציאתה והמים פושטין והולכין על גדותיה ומדיחין את כל העזרה שרצפה של שיש היתה כולה ואחר כך פותחין הנקב והמים יוצאים ובערב הפסח מתוך שהדמים מרובים היו מדיחין אותה והכהנים היו מדיחין אותה בשבת שלא ברצון חכמים: **מדם התערובת.** המוטל על הרצפה וטעמא מפרש בגמרא [סה.]: **אונקליות.** מסמרים שראשיהן כפופין למעלה. קרוק"ש בלע"ז: **בעמודין.** אלו עמודין קטנים הרבה וקרויין ננסין כדאמרינן במס' תמיד (פ"ג משנה ה) דתנן בית המטבחיים היה לצפונו של מזבח ועליו שמונה עמודין וקרויין ננסין וקורות של ארז על גביהן ואונקליות של ברזל היו קבועין בהן וג' סדרים שבהן תולין ומפשיטין וקבועין בעזרה במקום בית המטבחיים: **חלקין.** מחולקין. מפוצלות קליפתן:

שחל

הא והא רבי שמעון. נראה לר"י דהסיפא קמייתא [א] לא הוה מצי לאוקומי כרבנן משום דקתני בה אבל המולק את העוף בי"ד אינו עובר בולא כלום אמאי נקט עוף אי לאו דאתא למידק דווקא בי"ד אבל בחול המועד אפילו בעוף נמי מיחייב והיינו כר' שמעון ובקונטרס פי' לעיל טעם אחר אמאי נקט עוף: **ואיכא דלא מקיש.** חלב לזבח ונהי דלא מקיש להקטרה לענין הכי מקיש דלא אמרינן אפילו אחד בסוף העולם דסברא הוא לאקושי להכי: **טעמא שלא לשמו הא סתמא פטור ש"מ כו'.** זאת גירסת רש"י ואין נראה לר"ת דהא איכא למידק מרישא איפכא [ב] וגריס ר"ת הכי לשמו אמאי פטור שלמים לשם פסח קשחיט ש"מ בעי עקירה פירוש דאי לא בעי עקירה אפילו שחט לשמו כשר דשלמים לשם פסח כשר דהא מכשיר לעיל ר' יהושע שוחט אחרים לשמו[ו]: **קראו את ההלל.** פי' לויים דתניא בתוספתא ישראל שוחטין את פסחיהן ולויים קוראים את ההלל קשה לר"י דאמרינן בפ' אין נערכין בערכין (יא.) ובכילד מברכין (ברכות לה. ושם) אין אומרים שירה אלא על היין והכא חזינן דאיכא שירה בלא נסכים וכן היו [ח] מקדשין העזרות בב' תודות ובשיר ואומר ר"י דה"פ אין אומרים שירה בשעת הקרבת קרבן [ג] אלא על היין דמשמח אלהים ואנשים דריש ליה ועיקר שתיה ושמחה היינו בשעת אכילה ודומיא דהכי נמי לגבוה בשעת הקרבת קרבן קאמר דאין אומר שירה אלא על היין אבל שלא בשעת הקרבה היו אומרים שירה שלא על היין בכמה דוכתי:

אתיא

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ה מהל' פסולי המוקדשין הל' ט]:
לו ב מיי' פ"א מהל' ק"פ הלכה ט:
לז ג שם הלכה יא:
לח ד שם הלכה יב:
לט ה שם הלכה יג:
מ ו שם הלכה יד:
מא ז שם הלכה טו:
מב ח שם הלכה יא:
מג ט שם הלכה טז:
מד י שם הלכה יד:

רבינו חננאל

הכא קתני המולק עובר והמקטיר את האימורין אינו עובר. והתם קתני המקטיר את האימורין עובר והמולק אינו עובר קשיין אהדדי. ופרקינן שתי הברייתות לר"ש הן, הא דפטרה אמליקה בי"ד הכי קתני ר' שמעון במתני' ושאר כל הזבחים בי"ד בין לשמן ובין שלא לשמן פטור ור' שמעון פוטר בשאר זבחים כ"ש אמליקה, והא דמחייבת אמליקה בחולו של מועד דבהדיה מחייב ר"ש במשנתנו [דתנן] בשאר כל הזבחים במועד בין לשמן ובין שלא לשמן [חייב] דמליקה כשחיטה חשיב לה. הקטרת אימורין יש תנא דמקיש הקטרה לשחיטה ומחייב, ויש תנא דלא מקיש ותרווייהו אליבא דר"ש. ואמרינן מאי טעמא דר' שמעון דבי"ד מחייב השוחט את הפסח לבדו על החמץ ופוטר השוחט שאר זבחים על החמץ בי"ד. ובמועד מחייב השוחט שאר זבחים על (הפסח) [החמץ] ופוטר השוחט הפסח לשמו. ופשטינן טעמא דר"ש משום דכתיבי תרי קראי לא תשחט ולא תזבח, ובתרווייהו כתיב זבחי שמעי' מתרי זבחי דאינון זבחי וכיון דהוה ליה למכתב זבחים דמשמע זבחים טובא ופלגינהו וכתב זבחי זבחי. ש"מ כל היכא דאיכא זבח והוא זבח חג הפסח. הבשר שעובר עליו קרינא ביה זבחי, אזבח זה חייב ולא אשאר זבחים, אבל במועד דליכא זבח חג הפסח קרינא זבחים וחייב אשאר זבחים. ודיקינן מדקתני השוחט הפסח על החמץ במועד לשם שלמים חייב, דוקא שעקר שם פסח מעליו וקראו שלמים, מכלל דבשאר ימות השנה בעי עקירה. ופרקינן לעולם אימא לך דלא בעי עקירה ומתני' כגון שהיו בעליו טמאי מתים ונדחו לפסח שני דסתמיה לשם פסח קאי. **מתני'** הפסח נשחט בשלש כתות שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל קהל ועדה וישראל, הרי ג'.

מסורת הש"ס

א) לקמן עג: חולין ל., ב) זבחים יד:, ג) סוכה נד:, ד) [זבחים לד: מנחות נט:], ה) שבת קכג:, ו) [ע"ב], ז) [וע"ע תוס' יומא סג. ד"ה טעמא], ח) [שבועות יז.],

תורה אור השלם

1. לֹא תִזְבַּח עַל חָמֵץ דַּם זִבְחִי וְלֹא יָלִין חֵלֶב חַגִּי עַד בֹּקֶר: שמות כג יח
2. וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם: שמות יב ו

לעזי רש"י

קרוק"ש. ווים, אנקולים.

מוסף רש"י

פסח בשאר ימות השנה שלמים הוי. דנפקא לן מוזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר דמותר פסח קרב שלמים (חולין ל.). **שמעת מינה.** מדקרי ליה זבח פסול, פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה. למיעקר שם פסח מיניה וכל כמה דלא עקר פסח הוא וכי שחיט ליה שלא בזמנו הוי פסח פסול (שם). **נזרקה.** תשובה זו שאני משיב, מפי חבורה. ואמרו לעולם לא בעי עקירה, והאי דמשמע דבעי עקירה כגון שהיו בעלים. בפסח ראשון טמאי מתים ופסח זה לא נדחה מחמת איבוד אלא מחמת בעלים שנדחו מחמת טומאה לפסח שני והאי פסח חזי ליקרב באייר הלכך בעי עקירה (שם). **שחט ישראל וקבל הכהן.** כן היה דרכן לעשות (זבחים יד:). **קראו את ההלל.** כל כת קוראה את ההלל ג' פעמים שהיו פסחיהם מרובין והיו טעונין הלל בשחיטתם ולא היו מספיקין לשחוט פסחים כל כת עד שקראוהו שלש פעמים, ואע"ג דתנן אע"פ שלא שלשו מימיהן, היינו לא גמרו פעם שלישית כולו, אבל מיהו אין כת שלא היתה גומרתו שתי פעמים ומתחלת בו פעם שלישית (סוכה נד:). **מפני שעמה מועטין.** שבשתי כתות הראשונות נתמלאה העזרה לכל כת ונשאר כת שלישית במעט ולא היה שחיטת פסחיהן מאחרת בכדי קריאת שלש הללות (שם).

מוסף תוספות

א. דמחייב ליה למקטיר. תוס' שאנץ. ב. דקתני לשמו פטור הא סתמא חייב אלמא לא בעי עקירה אלא מדיוקא ליכא למשמע מינה. שם. ג. נ"א. פירוש אין אומרים שירה על שום אכילת מזבח כגון זריקת דמים וניסוך המים. תוס' ברכות לה.

מה א סס הלכה ח:
מו ב סס הלכה ט:
מז ג סס הלכה י:
מח ד סס הלכה ו:
מט ה ממי' פ"ה מהל' תמידין הלכה ב:
נ ו [ממי' פ"ט מהל' מילת מקדש הלכה ן]:
נא ז ממי' פ"ה מהל' מעשה קרבנות הל' יז:
נא ח סס:

אתיא זריקה זריקה מעולה. בפ' איזהו מקומן (זבחים מ.) פריך ונילף מעולה מה עולה שתיים שהן ארבע לף פסח כו' ומשני אמר אביי למה לי למיכתב סביב בעולה סביב בחטאת הוו להו שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין וקשה לר"י דהכי הלא ילפינן משני כתובין הבאין כאחד במה מצינו מדלא כתב בחד מינייהו [א] בכור ומעשר ופסח דאיכא גזירה שוה נילף שפיר מעולה דאין גזירה שוה למחצה ואומר ר"י דע"כ אשם וחטאת דכתיב בהו סביב דאמרינן התם דהוו שני כתובים ושאשם כתובים ילפינן בג"ש מעולה או עולה ילפא מינייהו והשתא אתי שפיר הא דמסיק הוו להו שני כתובים הבאין כאחד דלמעוטי דלא נילף בגזירה שוה אתו דלתיתא דכתב בהו סביב קא ממעט דאית בהו גזירה שוה כדפרישי:

המוגש

שחל להיות בשבת. ואינו יכול לתקן [ז] המקלות: **ידו על כתף חבירו.** ותולה אותו בגידי ארכובותיו בזרועו: **במגים.** קערה: **וישכב לה בהר הבית.** בשבת קאמר שלא היו יכולין להוליך פסחיהן לבתיהן: **בחיל.** לפני הסורג הוא בין הסורג לחומת עזרת נשים בתחלת עליית הבר:

גמ' שלשים כלל לא וכו'. הקהל עשרה ועדה עשרה וישראל עשרה: **מספקא ליה.** דילמא בבת אחת לזה לשוחטו ויהיו בה שלשים: **או בזה אחר זה.** שלש כתות של עשרה עשרה הלכך שלש כתות בעינן דילמא בזה אחר זה קאמר ושל שלשים בעינן דילמא בבת אחת קאמר ואינו יכול לשוחטו בפחות משלשים: **בג' סגי עיילי שלשים.** ברישא ושוחטים פסחיהן ונפקי עשרה מיניהו ועיילי י' חדשים לאי בהדדי קאמר הא איכא ואי שלש כתות קאמר הא איכא: **נגעלין תנן.** מאליהן ומעשה נסים: **סמכינן אניסא.** וכל זמן שאין נגעלין מאליהן מניחין אותם ליכנס ולא חיישינן דלמא עיילי כולהו ואין כאן שלש כיתות: **חס ושלום כו'.** במסכת עדיות תנן ארבעה דברים העיד עקביא בן מהללאל כו' וקתני התם הוא היה אומר אין משקין לא את הגיורת ולא את המשוחררת אמרו לו מעשה בברכמית שפחה שהיתה בירושלים והשקוה שמעיה ואבטליון אמר להם דוגמא השקוה דומין לה היו אותן שהשקוה וגידוהו אמר רבי יהודה חס ושלום שעקביא נתנדה שאין עזרה נגעלת כו' כשהיתה נגעלת על כל אדם בערבי פסחים שהקהל גדול ורב אין בה אחד בחכמה ובירא חטא כעקביא: **פסח מעוכין.** על שם שנתמעך: **פסח מעוכין.** עב על שם שהעם רב: **והקטירו.** משמע לבדן שלא יערב חלבים של קרבן זה בחלבים של קרבן אחר: **שיהא רוצו לאחד.** כל האימורין של קרבן: **הפיסה בעצמה.** תופס כולא ומרחה לשליח והוא נותן פול או אבן כנגדה: **מאי טעמא.** שורה שכולה כסף כסף: **אי נימא דילמא.** כשהוא מחזיר הריקן ומקבל המלא זימנין דמחזיר ריקן של זהב ומקבל מלא של כסף והוה ליה מורידין בקודש: **חוץ מכזיבי לבונה של לחם הפנים.** שהיו מניחין אותן אצל הלחם על השולחן והתקינו להם מושב שוליים רחב כדי שלא יסמכו על הלחם שאצלם ויפרסו דופנותיו שהיה עשוי דפנות כמין תיבה פרוצה משני רוחותיה: **מקבלה ואילך כו'.** דכתיב [ב] ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן וגו' ואמר מר במסכת חגיגה (דף יח.) והקריבו זו קבלת הדם לימד על הקבלה שטעונה כהונה: **שמעת מינה הולכה שלא ברגל.** כי הא דאיא הולכה ופלוגתא היא בשילהי

מאי לאיפכא. מחזיר את הריקן בראשא לא דמכי מוסיט ליה האי מיד בעי לקבולי דאין מעבירין על המצוה מאחר שבאת לידו: **מאן תנא פסח בוריקה.** למרחוק ולא בשפיכה בנחת מקריב הכלי לכותל המזבח דאיכא למאן דאמר בפרק בתרא (דף קכא.) פסח בשפיכה ורבי ישמעאל היא דמפיק ליה מודם זבחיך ישפך [דברים יב] במסכת זבחים [ג] בפרק בית שמאי אין לך קרבן שצריך מתנה באצבע אלא חטאת בלבד אבל כל שאר קרבנות מתן דם על ידי זריקת כל הכלי: **דמו לא נאמר.** בבכור כתיב [במדבר יח] אך בכור שור וגו': **אלא דמם.** אלמא אחריני נמי מישתמעי לימד על הפסח ומעשר בהמה שלא מצינו להם מתן דמים בתורה אלא כאן וכתיב תזרוק ולא כתיב תשפך: ועולה

שחל להיות בשבת מניח ידו על כתף חבירו ויד חבירו על כתיפו ותולה ומפשיט קרעו והוציא את אימוריו נתנו במגים והקטירן על גבי המזבח [א] יצתה כת הראשונה וישבה לה בהר הבית שניה בחיל והשלישית במקומה עומדת חשיכה יצאו וצלו את פסחיהן: **גמ'** א"ר יצחק [ב] אין הפסח נשחט אלא בג' כתות של שלשים שלשים בני אדם מ"ט קהל ועדה וישראל מספקא לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה הלכך בעינן שלש כתות של שלשים שלשים בני אדם דאי בבת אחת הא איכא ואי בזה אחר זה הא איכא [ג] הלכך בחמשין נמי סגיא דעיילי תלתין ועבדי עיילי עשרה ונפקי עשרה ונפקי עשרה: נכנסה כת ראשונה וכו': איתמר אביי אמר נגעלו תנן רבא אמר נועלין תנן מאי בינייהו איכא בינייהו למסמך אניסא אביי אמר נגעלו תנן כמה דעיילו מעלו וסמכינן אניסא רבא אמר נועלין תנן ולא סמכינן אניסא והא דתנן [ד] א"ר יהודה ח"ו שעקביא בן מהללאל נתנדה שאין עזרה נגעלת על כל אדם בישראל בחכמה ובירא חטא כעקביא בן מהללאל אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה אין בעזרה בשעה שנגעלה על כל אדם בישראל בחכמה ובירא חטא כעקביא בן מהללאל רבא מתרץ לטעמיה אין בעזרה בשעה שנועלין אותה על כל ישראל בחכמה ובירא חטא כעקביא בן מהללאל תנו רבנן מעולם לא נתמעך אדם בעזרה חוץ מפסח אחד שהיה בימי הלל שנתמעך בו זקן אחד והיו קוראין אותו פסח מעוכין תנו רבנן [ה] פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלוסי ישראל אמר ליה לכהן גדול תן עיניך בפסחים נטל כוליא מכל אחד ונמצאו שם ששים ריבוא זוגי כליות כפלים כיוצאי מצרים חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוקה ואין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם והיו קוראין אותו פסח מעובין נטל כוליא הא בעי אקטורה דהדר מקטיר להו והכתיב [ו] והקטירו [ז] דשלא יערב חלביו של זה בזה דהדר מקטיר להו חדא חדא והתניא [ח] והקטירם שיהא כולו כאחד אלא תפיסה בעלמא דשקיל מינייהו עד דיהבין ליה מידי אחרינא: כהנים עומדין שורות וכו': מאי טעמא אילימא דילמא שקלי דדהבא ומעיילי דכספא הכי נמי דילמא שקלי בר מאתן ומעיילי בר מאה אלא דהכי שפיר טפי: ולא היו לבזיכין שוליים וכו': תנו רבנן כל הבזיכין שבמקדש לא היו להן שוליים [ה] חוץ מבזיכי לבונה של לחם הפנים שמא יניחום ויפרום הלחם: שחט ישראל וקבל הכהן וכו': לא סגיא דלאו ישראל היא גופא קמ"ל [ט] דשחיטה בזר כשירה וקבל הכהן הא קמשמע לן [י] מקבלה ואילך מצות כהונה נותנו לחבירו שמעת מינה הולכה שלא ברגל הויא הולכה דילמא הוא [יא] נייד פורתא ואלא מאי קמ"ל הא קמשמע לן [3] ברב עם הדרת מלך: קבל את המלא ומחזיר את הריקן וכו': אבל איפכא לא מסייע ליה לר"ש בן לקיש [יב] דאמר ר"ש בן לקיש אין מעבירין על המצות: כהן הקרוב אצל המזבח וכו': מאן תנא פסח בזריקה א"ר חסדא ר' יוסי הגלילי היא דתניא [יג] ר' יוסי הגלילי אומר [4] את דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם למד על [יד] בכור ומעשר ופסח שהן טעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח מנלן דטעונין [טו] יסוד אמר רבי אלעזר אתיא זריקה זריקה מעולה כתיב הכא את דמם תזרוק על המזבח וכתיב התם [5] וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו על המזבח סביב מה עולה טעונה יסוד אף פסח נמי טעון יסוד ועולה

פרק קמא דזבחים (דף יד:). ארבע עבודות נאמרו בדם שחיטה וקבלה והולכה וזריקה קבלה והולכה מוהקריבו נפקי בשילהי פרק קמא דחגיגה ומאי אשמעינן מתניתין דאיכפל למיתני סדר הולכתן היאך אי לאו הא אתא לאשמעינן: **ברב עם הדרת מלך.** שהיו כולן עסוקין בעבודה [ו]: **אבל איפכא.** מחזיר את הריקן ברישא לא דמכי מוסיט ליה האי מיד בעי לקבולי דאין מעבירין על המצוה מאחר שבאת לידו: **מאן תנא פסח בוריקה.** למרחוק ולא בשפיכה בנחת מקריב הכלי לכותל המזבח דאיכא למאן דאמר בפרק בתרא (דף קכא.) פסח בשפיכה ורבי ישמעאל היא דמפיק ליה מודם זבחיך ישפך [דברים יב] במסכת זבחים [ג] בפרק בית שמאי אין לך קרבן שצריך מתנה באצבע אלא חטאת בלבד אבל כל שאר קרבנות מתן דם על ידי זריקת כל הכלי: **דמו לא נאמר.** בבכור כתיב [במדבר יח] אך בכור שור וגו': **אלא דמם.** אלמא אחריני נמי מישתמעי לימד על הפסח ומעשר בהמה שלא מצינו להם מתן דמים בתורה אלא כאן וכתיב תזרוק ולא כתיב תשפך: ועולה

רבינו חננאל

אמר רבי יצחק אין הפסח נשחט אלא בשלש כתות של שלשים שלשים בני אדם. מאי טעמא מספקא לן אי כולהו קהל ועדה וישראל בבת אחת נכנסין או בזה אחר זה, הלכך עיילי שלשים שלשים ואפי' בחמשין משכחת לה, כגון דעיילי שלשים עבדי עשרה ונפקי ועילי עשרה אחריני ועבדי נמי עשרה ונפקי, ועיילי עשרה אחריני. יש מי ששונה נגעלו דלתות העזרה מעצמם בנס מן השמים, ויש מי ששונה נועלין דלתות העזרה. כלומר כיון שנתמלאת העזרה נועלין הדלתות דלא לירמסו אהדדי. והא דתנן בעדיות ח"ו שעקביא בן מהללאל נתנדה שאין העזרה נגעלת על כל אדם בישראל בחכמה ובירא חטא כעקביא בן מהללאל, כל השמועה פשוטה היא. והכליות שלקח תפיסה בעלמא עד שיתנו לו דבר אחר כגון צרור או כיוצא בו לעמוד בהן על המנין. מדקתני שחט ישראל ש"מ כי בא התנא להודיענו דשחיטה בזר כשרה. נותנים לחברו וחברו לחברו ש"מ דהולכה שלא ברגל כשרה והוא דניידי פורתא. ותו שמעינן מדקתני קבל המלא מקודם ואחר כך החזיר הריקן הא דאמר ריש לקיש אין מעבירין על המצות אלא מקדים מצוה דפגע ברישא. ומיהא דקתני זורקו זריקה אחת כנגד היסוד ש"מ דמתני' רבי יוסי דאמר פסח טעון מתן דמים על מזבח.

תורה אור השלם

1. וְהִקְטִירוֹ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה לַיְיָ׳: ויקרא ג יא
2. וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחָה לֶחֶם אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ כָּל חֵלֶב לַיְיָ׳: ויקרא ג טז
3. בְּרֹב עַם הֲדְרַת מֶלֶךְ וּבְאֶפֶס לְאֹם מְחִתַּת רָזוֹן: משלי יד כח
4. אַךְ בְּבֹכֹר שׁוֹר אוֹ בְכֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ׳ במדבר יח יז
5. וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִّזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְיָ׳ וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא א יא

מוסף רש"י

שאין עזרה נגעלת על כל אדם בישראל. כלומר כשהיתה נגעלת עליהם, והיינו כשנתמלאה פה לפה לא היה כולם אדם חשוב בחכמה וילאת חטא כעקביא (ברכות יט.). **והקטירו.** מדלא כתיב והקטיר, משמע לבדו, שלא יערב חלבי קרבן זה עם חלבי קרבן אחר (מנחות פט: מכת"י). **נייד פורתא.** בשפשוף רגלים (זבחים יד:). **אין מעבירין על המצות.** הפוגע במצוה לא יעבור ממנה, ונפקא לן במכילתא ושמרתם את המצות, קרי ביה את המצות, לא תמתין לה שתחמיץ ותיישן (יומא לג. וכעי"ז מגילה ו: ועי' ר"ה יז. וב"מ כג.) אם בא מצוה לידך אל תחמיצנה (מגילה שם).

מוסף תוספות

א. [ד]מדכתב תרי ש"מ ה"ק רחמנא דלא מגמר מינייהו דאי מינייהו גמרי לשתוק קרא חד מינייהו וגמרי כולה מילתא מחד קרא. תוס' שאנן.

ב) מכילתא בא פרשה ה, **ג)** ברכות יט. עדיות פ"ה מ"ו, **ד)** [ותוספתא ספ"ד], **ה)** מנחות פט:, **ו)** מ"כ ויקרא [פרשה יד], **ז)** [ברכות לא: וש"נ], **ח)** זבחים יד:, **ט)** יומא לג. [וש"נ], **י)** זבחים לז. [גו:], **יא)** [אולי צ"ל לא לטלטלן], **יב)** [ויקרא לא], **יג)** בס"א וטפ: אתם, **יד)** [דף לז.],

ועולה גופה מנלן אמר קרא [1]אל יסוד מזבח העולה אלמא עולה טעונה יסוד: יצתה כת ראשונה וכו': תנא [ג]היא נקראת כת עצלנית והא לא סגי דלאו הכי מאי הוי להו למיעבד אפ"ה איבעי להו לזרוזי נפשייהו כדתני'[ד] רבי אומר אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסי אשרי מי שאומנתו בסם אוי לו מי שאומנתו בורסי ואי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים אוי לו מי שבניו נקבות: כמעשהו בחול וכו': שלא ברצון מאן אמר רב חסדא שלא ברצון רבי אליעזר דאי רבנן הא אמרי שבות הוא ואין שבות במקדש מאי היא דתניא[ז] אחד [א]החולב [ב]והמחבץ והמגבן כגרוגרות המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש בשוגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב לוקה את הארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים [ג]אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות רב אשי אמר אפילו תימא שלא ברצון חכמים ורבי נתן היא דתניא רבי נתן אומר שבות צריכה התירו שבות שאינה צריכה לא התירו: רבי יהודה אומר כוס היה ממלא וכו': תניא[ה] רבי יהודה אומר כוס היה ממלא מדם התערובות שאם ישפך דמו של אחד מהן נמצא זה מכשירו אמרו לו לרבי יהודה והלא לא נתקבל בכלי מנא ידעי אלא הכי קאמרי ליה שמא לא נתקבל בכלי אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל בכלי מנא ידע [י]כהנים זריזין הן אי זריזין אמאי משתפיך אגב זריזותייהו דעבדי משתפיך והלא דם התמצית מעורב בו רבי יהודה לטעמיה דאמר דם התמצית דם מעליא הוא דתניא[ז] [ד]דם התמצית באזהרה רבי יהודה אומר בהיכרת [ח]והאמר ר' אלעזר מודה ר' יהודה לענין כפרה שאינו מכפר שנא' [2]כי הדם הוא בנפש יכפר
דם

ועולה גופה מנלן. שמתן דמה במקום שיש תחתיו יסוד למעוטי מזרח ודרום חוץ מאמה למזרח אלא לצפון ואמה לדרום אלא מערב דהכי תנן (מדות פ"ג מ"א) אוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת: **אל יסוד מזבח העולה.** גבי חטאת [נשיא] כתיב ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות מזבח העולה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העולה וה"ל למיכתב אל יסוד המזבח למה לי דכתיב מזבח העולה אלא הכי קאמר אל יסוד מזבח תעשה העולה: **עצלנית.** מפני שנתעצלה להיות אחרונה: **והא לא סגי דלאו הכי.** דמצוה לשלש כתות: **לזרוזי נפשייהו.** להיות מן הראשונים: **שלא ברצון רבי אליעזר.** דאמר בעלמא גבי מכבד דהיינו דומיא דהדחה איכא חיוב חטאת הלכך במקדש כשכבר נעשה צורך גבוה אסור: **החולב.** מושך החלב מן הבהמה: **מחבץ.** מעמיד החלב ועושה ממנו חבילין שקורין מטונ"ש: **אחד זה ואחד זה.** מכבד ומרבץ ורודה אבל מאידך לא קאמרי דתולדות אב מלאכה נינהו כדאמרינן בפרק המצניע ורבי אליעזר משום הכי מחייב חולב משום מפרק מגבן משום בונה מחבץ משום בורר בהמצניע ומרבץ ומכבד מפרש התם משום אשויי גומות: **ורודה.** מדכתיב (שמואל א יד) ויטבול אותה ביערת הדבש: **רב אשי אמר.** לעולם רבנן דאמרי בעלמא נמי שבות הוא ומתני' כר' נתן דאמר שבות שאינה צריכה לא התירו במקדש: **שאם נשפך דמו של אחד מהן.** לארץ ולא נזרק ממנו למזבח: **נמלא כוס זה מכשירו.** שהרי מעורב בו מן הנשפך: **שמא לא נתקבל בכלי.** אותו שאתה רוצה להכשיר שמא לא נתקבל בכלי ותו לא מהניא ליה זריקה דתנן נשפך מצואר בהמה על הרצפה ואספו פסול בזבחים בפרק שני (דף טו.): **אף אני לא אמרתי.** שיועיל אלא כשנתקבל בכלי: **ומנא ידע.** רבי יהודה אם נתקבל בכלי והא חששא בעלמא הוא דקאמר שאם ישפך דמו וכיון דלתקוני ספיקי אתא היכי מיתקני בהכי שמא לא נתקבל: **כהנים זריזין הן.** וליכא למיחש לשמא לא קיבלוהו. לישנא אחרינא שמא לא נתקבל בכלי כלי זה שאתה שואב מארץ ונמלאת זורק דם פסול אף אני לא אמרתי למלאות אלא ממקום שיודעין שנשפכו שם דמים שנתקבלו בכלי ואי משום דמיערב בהו מהאי דלא נתקבל כגון דם התמצית הא קא פריך ליה בסיפא ולשון עיקר: **אי זריזין הן.** היכי נשפכין הא זריזין הן וידעי: **אגב זריזותייהו.** שממהרים לרוץ ולקרב ולזרוק משתפיך מידייהו: **והלא דם התמצית.** של פסחים הרבה מעורב בו ואי נשפך דם של אחד כולו בטל במיעוטו ומה תועיל זריקה שהרי בטל: **דם התמצית.** של חולין ושל קדשים: **באזהרה.** בלאו ולא כרת דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא וגו' עד כל אוכליו יכרת יצא דם התמצית שאינו דם הנפש ובמסכת כריתות [ד:] מפרש טעמא חמשה לאוין כתיבי בדם ומייתיר חד לדם התמצית: **לענין כפרה.** שאינו ראוי לזריקה:
דם

החולב כגרוגרות. הקשה ה"ר אפריס דתנן בפ' המוציא (שבת עו:) דשיעור המוציא חלב כדי גמיאה ושיעורי שבת הן שוים לכל המלאכות הוצאה טחינה וקצירה ותירץ [א] דסתם חלב כדי גמיאה שהוא שיעור גדול אבל הכא בחולב לגבינה דאחשובי אחשביה שיעורו כגרוגרות דזוטר אבל אי כדי גמיאה זוטר צריך לומר דסתם חלב לגבינה ולכך הכא שיעורו כגרוגרת והא דמיחייב בכדי גמיאה היינו במפרש בהדיא לאכילה ולשתיה דאי סתם חולב לאכילה ולשתיה ולא לגבינ' אפילו היה מפרש בהדיא לגבינה היה לו להתחייב בכדי גמיאה דזוטר הואיל וסתמו לאכול ולשתות כדאמרינן בסוף כלל גדול (שבת עו.) המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל חייב אף על גב דלגמל לא הוי שיעורא בהכי הואיל וסתמא לפרה מיחייב אשיעורא דפרה ויש מפרש דכשהחלב כבר בעין מיחייב בכדי גמיאה אבל חולב לא מיחייב אלא בכגרוגרת דאין אדם טורח לחלוב בפחות מגרוגרת וכי האי גוונא מפליג בהמוציא (שבת עט.) גבי עור לעשות קמיע: **המכבד** והמרבץ. ע"כ לאו פסיק רישיה הוא דבפסיק רישיה לא הוה שרי ר"ש לרבץ לכתחלה בשילהי המצניע (שבת צה.) ותימה לר"י דא"כ אמאי מחייב רבי אליעזר כיון דיכול להיות בלא גומות [ב] ודוחק לומר דפליגי אי הוי פסיק רישיה אי לא ונראה לר"י דבהא פליגי דר' אליעזר סבר סתם מכבד ומרבץ מתכוון להשוות גומות אף על פי שא"צ להשוות גומות מיחייב לרבי יהודה הואיל והשוה גומות לבסוף ורבנן סברי דאין מתכוון אלא לכבד ולרבץ בעלמא וליכא אלא שבות. תימה לר"י היכי מתוקמא מתניתין כרבי אליעזר והא בעזרה שהיה לה רצפת אבנים לא שייך בה אשויי גומות ואפילו לכתחלה שרי כדאמר בשילהי המצניע (גם זה שם) אמימר שרא זילחא במחוזא אע"ג דגזרינן בבמה מדליקין (שבת דף כט:) עיליתא דשישא אטו עיליתא דעלמא מחוזא היתה כולה רצופה באבנים לא גזרינן אטו דעיר דעלמא ואור"י דבעזרה בין רובד לרובד היו גומות אי נמי לרבי אליעזר דאיכא איסורא דאורייתא בכיבוד דעלמא גזרינן עזרה אטו כיבוד דעלמא דכמה שבות אשכחן במקדש בפ' בתרא דעירובין (דף קב:) אבל לרבנן דאפילו בעלמא ליכא אלא איסורא דרבנן אין שבות כי האי במקדש כיון דליכא איסורא דאוריית' בשום מקום. [ג] פסק בהלכות גדולות דכיבוד מותר כדאמרינן בהמצניע (דף לה.) גבי ריבוץ האידנא קיימא לן כרבי שמעון דשרי לרבץ לכתחלה ואין נראה לר"י דהא מזיז עפר ממקומו אסרינן בכירה (שבת דף לט.) ובבילה (ד' ח.) ועוד בפרק כל הכלים (שבת דף קכד:) אמרינן אמר רבי (אליעזר) אף מכבדות של תמרה מותר לטלטל ופריך אי מחמה לצל בהא לימא רבי (אליעזר) כו' משמע דפשיטא דהוי מלאכתו לאיסור לכולי עלמא [ד] ואף על גב דריבוץ שרי לכתחלה לרבי שמעון בכיבוד אסור דמשוי ביה גומות יותר מריבוץ: **שמא** לא נתקבל בכלי. פי' בקונטרס ולא תועיל זריקה משום דנשפך מצואר בהמה וקשה לר"י דמ"מ יזרוק דתועיל זריקה לאותו שנשפך אחר שנתקבל ונראה לר"י דהכי פי' שמא לא נתקבל בכלי ואסור להעלות דם פסול על גבי המזבח כדמוכח בכמה דוכתי דדוקא אם עלו בדיעבד לא ירדו וקאמר אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל דסמכינן אזריזות כהנים כדמסיק ודוקא מדם הראוי להתקבל פריך אבל דם התמצית כמים בעלמא חשיב כיון דאינו ראוי לכיסוי אינו אוסרו להעלותו וכי פריך והלא דם התמצית מעורב בו ומבטיל ליה ברוב לא פריך מדם הראוי להתקבל ונשפך דעולין אין מבטלין זה את זה אפי' לרבנן כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כג:):
אטו

מסורת הש"ס

א) [זבחים נג. ע"ש], ב) [תוספתא פ"ד ה"ט], ג) ב"ב טז: סנהדרין ק: קדושין פב:, ד) שבת לה., ה) [זבחים לד: ודף ס. ע"ש], ו) [שבת כ. וש"נ], ז) [תוס' כריתות פ"ב ה"ב] כריתות ד: חולין עד: [זבחים לה.], ח) כריתות כב., ט) [שבת לה.], י) בס"א: כוס, כ) [ויקרא יז], ל) [ויותר מבואר בתוס' שבת עו: ד"ה המוציא], מ) [צ"ל אלעזר], נ) [אלעזר], ס) [כיון דאינו ראוי לזריקה אינו אוסר. רש"ש],

תורה אור השלם

1. וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל דַּם הַפָּר יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד ז
2. כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִוא וַאֲנִי נְתַתִּיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר: ויקרא יז יא

גליון הש"ס

תוספות ד"ה המכבד מתכוון להשוות גומות אף על פי שא"צ וכו'. לא זכיתי להבין דאם הוא מתכוון לשווי א"כ צריך שיהי' כן ובעלמא משכחת מכוין ואין צריך לגופו שמכוין לכסו' חפוך הבית אבל לא בשביל הפחס וכן חופר גומא שמכוין לחפור לצורך העפר אבל לא להשתמש בגומא אבל הכא דשיוי הגומות הוא מעשה בנין ואם מתכוון להשוות גומות הוי מתכוון לגופו:

מוסף תוספות

א. דאי שיעור גרוגרות קטן מכדי גמיעה את"ש. **שם.** ב. נ"א. אמאי מחייב ליה לרבי אליעזר הכא, כיון דלאו פסיק רישיה דיכול להיות שלא ישוה גומות. **שם.** ג. וה"ק דאי רבנן שבות הוא משום דאיכא למגזר אטו דעלמא דליכא רצפה וכו' אבל איסורא דאורייתא אינו יכול לבא לרבנן בשום ענין אפי' שלא במקום רצפה והואיל וכן אין שבות כי האי במקדש. **שם.** ד. ואי מותר לכבד א"כ הוי מלאכתו להיתר. **שם.**

רבינו חננאל

שהיו הכהנים מדיחין העזרה בשבת שלא ברצון חכמים. אמרינן מאן חכמים ר' אליעזר אבל חכ"א אין שבות במקדש, אלא כל דבר שאיסורו משום שבות מותר הוא במקדש. והדחה מנא לן דמשום שבות היא, מיהא החולב בהמה והמגבן והמחבץ כגרוגרת והמכבד והמרבץ והרודה חלות דבש בשוגג בשבת חייב חטאת במזיד ביום טוב לוקה דברי ר' אליעזר, וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה אינן אלא משום שבות. **רב אשי** אמר שלא ברצון רבי נתן דתני שבות שצריכה התירו שבות שאינה צריכה לא התירו, וזו ההדחה אינה צורך עבודה במקדש. **תניא רבי יהודה** היה אומר כוס היה ממלא מדם התערובות שאם נשפך אחד מהן אחר שנתקבל בכלי זה היה מכשירו. ואף על גב שדם התמצית מעורב בו, אין דם התמצית מבטל דם הנפש. ולא תימא דדם התמצית לר' יהודה אינו דם אלא דם מעליא הוא, דתנן דם התמצית באזהרה רבי יהודה אמר בכרת, ואפילו הכי לענין כפרה מודה ר' יהודה כי דם הנפש בעינן שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר, דם שהנפש יוצא בו הוא מכפר.

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ז:
נג ב שם הלכה יא:
נד ג מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ג ו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף יג וסימן שלז סעיף א ב:
נה ד מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה ד:

לעזי רש"י

מטונ"ש. גושים (של חלב חמוץ).

מוסף רש"י

בלא בסם. מוכר בשמים (קדושין פב:). **והמחבץ.** המעמיד החלב בקיבה, ול"נ מחבץ עושה כמין כלי גמי ונותן הקפוי בתוכו ומי החלב שהן נסיובי נוטפין, ולועזין אותן אנקייד"ש (שבת צה.). **המכבד.** את הבית, **והמרבץ.** במים להרביץ את האבק שלא יעלה (שם). **חייב חטאת.** לקמיה מפרש טעמא דהרודה חלות דבש חייב משום תולש, מחבץ חייב משום בורר, ומכבד ומרבץ משום בונה (שם). **אחד זה אחד זה.** אחד שבת ואחד יו"ט (שם). **משום שבות.** דילמא כי כניס ליה מתמלאין הגומות שבבית מאליהן והוי בנין (שם). **מדם התערובות.** של פסחים מעל הרצפה (זבחים ס.). **שאם ישפך דמו של אחד מהן.** על ידי שהן רבים ונבהלים לעשות נמצא כוס זה מכשירו שהרי כולם מעורבים בו, ואי משום דאיערוב בדם התמצית אמרינן לקמן ר' יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם ולא אמרינן אידחי ליה בהתערבו הואיל ובידו לאוספו (זבחים לד:). **והלא.** זה הנשפך, **לא נתקבל בכלי.** והיאך כשר הא קיימא לן נשפך מן הצואר על הרצפה ואספו פסול (שם). **מנא ידעי.** רבנן שלא נתקבל, והלא לא מעשה היא אלא סברא היא בעלמא דחיים לשמא נשפך דמו של אחד מהן (שם). **שמא לא נתקבל.** ונמצא זורק דם פסול (שם). **אף אני לא אמרתי.** שיאסף אלא בנתקבל בכלי (שם לה.). **מנא ידע.** רבי יהודה מנא ידע שנתקבל בכלי (שם). **כהנים זריזין הן.** בקיאין הן בכל, דכתיב בהן (דברים לג) יורו משפטיך ליעקב (שבת קיד:) או: דכיון שנכנס לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קודש (ערובין קג.) ומקבלי לכולהו (זבחים לד:). **באזהרה.** ה' לאוין כתיבי בדם, חד לדם התמצית, כדאמרינן בכריתות בפ"ק (שם). **בהיכרת.** דנפקא ליה מריבויא דכל דם (חולין עד:). **כי הדם הוא בנפש יכפר.** דמשמע דאינו חייב אלא על דם הראוי לכפרה, לזריקה על המזבח, ואין לו כרת אלא בדם קדשים והוא שהנפש יוצאה בו שהוא לכפרה, דכתיב בנפש יכפר, דמשמע אין כפרה אלא בדם הנפש (כריתות כב.).